

ONG A PALESTINA: LIBERALISME ECONÒMIC I DESESTRUCTURACIÓ SOCIAL

Roni Ben Efrat
Redactora de la revista israelo-palestina Challenge
Tardor de 2000
www.nodo50.org/csca

Si el moviment nacional palestí hagués aconseguit un Estat independent als Territoris Ocupats, les seves organitzacions no governamentals (ONG) de major envergadura en el camp de la salut i l'agricultura haurien format cadascuna d'elles la base del ministeri corresponent. "Quan érem joves", afirma Muhammad Jaradat, fundador de la ONG BADIL, (1) "somniàvem amb que posàvem els ciments d'un Estat. Quan vam començar la unió agrícola, pensàvem que un dia ens fusionaríem amb altres organitzacions camperoles per formar el futur Ministeri d'Agricultura palestí" (2). Amb l'adveniment de l'Estat, les ONG més reduïdes podrien haver seguit sent independents, garantint una societat pluralista, provant enfocaments alternatius de diferents problemes, treballant en la comunitat, recolzant a grups deixats de banda per l'Estat, i servint de vigilants de la democràcia i els drets humans. No va ser aquest procés, per suposat, el que s'ha produït. Els acords palestino-israelians d'Oslo han deixat la qüestió nacional sense resoldre. L'Autoritat Palestina (AP), sorgida d'Oslo, no proporciona el tipus de direcció que pot erigir un Estat viable. El seu president Arafat insisteix en fer-se càrrec de tot, els seus ministeris no són funcionals i la corrupció xupa bona part dels seus fons.

Veient les falles de l'Autoritat Palestina (AP), es pot comprendre per què les ONG de majors dimensions han evitat fusionar-se amb els ministeris corresponents del govern palestí, preferint conservar la seva independència sigui la que sigui. Aquest estat de coses assoleix de tant en tant el grau absurd. Existeixen ONG el pressupost de les quals és més gran que els dels departaments corresponents de l'AP. Sabem per diferents fonts que el ministeri d'Agricultura sol·licita ocasionalment l'ajuda dels Comitès Palestins d'Ajuda Agrícola (PARC, sigla en anglès de Palestinian Agricultural Relief Committees). Considerant el camp de la salut: a l'últim any, la provisió de medicines de l'AP a la ciutat de Ramalah va decaure fins a desaparèixer per complet. Els hospitals del govern senzillament mancaven de tot. Varies ONG van ocórrer (parcialment) al rescat. Entre elles s'hi trobava ANERA, una gran ONG nord-americana amb seu als Territoris Ocupats, que va aportar medicaments per valor de 3,5 milions de dòlars. Per cert, ANERA aconsegueix medicines de diverses companyies nord-americanes que necessiten desfer-se dels seus excedents amb la finalitat de rebre nous subministraments. En tal cas, no existeixen garanties de que les medicines aportades s'ajustin a les necessitats dels hospitals (3).

La pèrdua del referent nacional

Quina és la lliçó d'aquesta història? Per una banda, sabem que les ONG, a la vegada que preserven la seva independència i inclús augmenten el seu poder, poden acabar servint fàcilment de tapadora, els agradi o no, de les insuficiències dels ministeris de l'AP. En una

societat veritablement democràtica un govern que no arriba a funcionar acaba per ser substituït. Si els seus membres roben diner públic, deixant fons que no arriben per satisfer els serveis mínims, allò que s'espera seria que la oposició s'alcés i provoqués la seva caiguda. En el cas de la AP, és just presumir que una gran quantitat de diner públic es dirigeix cap a les butxaques de certs ministres, ja que la majoria dels que van ser acusats en un informe oficial de fa tres anys es mantenen als seus llocs (4). I tot i així no sorgeix cap oposició. Per què no? D'on hauria de sorgir sinó dels qui s'han oposat a Oslo? I on estan? No en els partits polítics, perquè aquests s'han rendit. Els opositors a Oslo se n'han anat a les ONG! Però una ONG no pot fer el treball d'un partit polític a la oposició. La raó és senzilla: totes les ONG tenen una debilitat intrínseca: sols poden funcionar com a part d'una parella, el donant i el receptor.

Degut a que la major part dels donants no volen posar pedres al camí de la AP, les ONG no tenen més remei que plegar-se als designis de la línia de Yasir Arafat, acceptar les distorsions de la democràcia, i contribuir per tant a un sistema de poder i responsabilitat duals en el subministrament de serveis. Els qui no s'integren en una ONG queden políticament neutralitzats. Així doncs, ens trobem amb una paradoxa: pot ser que les ONG realitzin un treball excel·lent en determinats terrenys, i no hi ha dubte de que aporten ajuda a molta gent; però sense partits d'oposició que els recolzin, l'efecte general de la seva mera existència consisteix en inhibir els canvis.

Existeix un problema afegit. Davant de qui es fan responsables els treballadors de les ONG? Davant dels seus donants, no davant una comunitat política popular. No els escull ningú. Pot ser que facin tot el possible per dispensar certs serveis, però si amb aquests no n'hi ha prou -si les joguines no arriben als centres d'atenció de dia ni les medicines a les clíniques ni l'aigua a les aixetes- a qui ha d'acudir la població local a queixar-se? Pel poble palestí, el resultat final és aquest: baquetejats entre la AP i les ONG, no aconsegueixen que es cobreixin els serveis mínims als que tenen dret.

Encara més, als dies de la ocupació israeliana pura i dura no es trobava a faltar la claredat respecte a qui dirigir les crítiques: la responsabilitat requeia a Israel. La lluita pels drets es produïa tan en el pla polític com en el pla popular, organitzat pels partits polítics en moviments populars i ONG. Avui en dia, en canvi, les ONG han de ballar al ritme que la AP els marca. I ja que aquesta última ha abandonat la lluita de l'alliberament, el treball de les ONG ja no té significat nacional. A part d'omplir llacunes i resoldre problemes individuals, poc els queda als seus membres tret d'aguantar inflexibles el mode de vida relativament estable -i les prevendes- de la èlit a la que pertanyen. Quin hauria de ser l'ordre del dia de les ONG?

En una societat capitalista, que aixafa als dèbils i suprimeix qualsevol oposició, les ONG haurien de ser portadores d'una visió humanista, universal, i la solidaritat amb els dèbils resulta fonamental per al seva raó de ser. No poden, per exemple, recolzar el procés de globalització que promouen avui en dia EUA en la seva funció de cap de policia militar i financera del món. En el millor dels casos, les ONG receptores consisteixen en persones que amb la mirada posada a la comunitat volen fer passar al seu poble de l'endarreriment al desenvolupament. Al Tercer Món, en canvi, per la falta de subvencions governamentals, les ONG depenen per complet dels donants estrangers. Pot succeir que aquests últims tinguin les seves pròpies prioritats, que no tenen per què concordar amb les de les ONG. En aquest cas, les ONG se sentiran temptades a ajustar el seu ordre del dia. En el millor dels casos, el donant recull diners de la seva comunitat. Les esglésies, per exemple, han sigut capces en general de mantenir prioritats que responien a les necessitats dels receptors. La crida a una comunitat del Primer Món (religiosa o secular),

en nom d'una altra del Tercer Món, s'ajusta al concepte bàsic de les ONG, a saber, reforçar la solidaritat entre els forts i els dèbils.

Molts donants, però, depenen del seu govern pel que fa als fons, i sovint han d'enfrontar-se a problemes polítics intimidatoris. (En el cas palestí, els governs europeus han eliminat de les seves llistes a tots els que s'oposen al procés d'Oslo). Les ONG europees que s'identifiquen ideològicament amb la oposició local al Tercer Món amb freqüència es mostren incapaces de prestar ajuda. A poc a poc, les ONG donants es van convertint en mers emissaris dels seus governs, dotades d'un personal desitjós de fer carrera, als qui un d'anys a Àsia o Àfrica els suposa un bon afegit al seu currículum vitae.

Les ONG palestines abans d'Oslo

Cap a finals dels anys 70, i per afegit a la mobilització militar i política, la gent s'organitzava de forma bastant oberta als Territoris Ocupats amb l'ànim de millorar la vida de la població sota l'ocupació. Els partits polítics van establir moviments populars de dones, estudiants i treballadors. Hi havia una gran quantitat de duplicitat d'esforços, que reflectia les diverses ideologies de la societat palestina: eren cinc les organitzacions de dones, cinc els sindicats, etc. Tot i produir-se aquesta duplicitat, l'activitat comunitària era enorme, reconciliant la fita de la independència amb el treball de base. Aquests grups funcionaven amb absoluta independència del règim militar israelià, que els considerava una amenaça. Pràcticament cap dels dirigents dels moviments populars va aconseguir evitar la presó i molts van ser deportats. Abans de la Intifada, constituïen la infraestructura social que va organitzar a la població i va aconseguir mantenir activa la rebel·lió civil durant quasi tres anys.

Aquests moviments populars es van convertir en la base de les ONG. La gent necessitava una infraestructura en terrenys com el de la salut, agricultura, indústria i educació. Per la seva pròpia naturalesa, aquests camps requereixen el concurs de professionals. Així doncs, els comitès professionals -cadascun amb la seva pròpia ideologia- van donar com a fruit organitzacions que es centraven en proporcionar serveis professionals. No tots actuaven d'aquesta manera. Al-Fatah, per exemple, la major organització de masses dels Territoris, no va tenir èxit a l'hora d'establir ONG eficients. Per contraposició, el Partit Comunista Palestí (PCP), a la vegada que es mantenia allunyat de la lluita armada, es va distingir per fundar organitzacions professionals extremadament eficaces. Els seus contactes amb els partits comunistes de l'estranger li van permetre aconseguir els fons necessaris per iniciar-les. Gràcies a la seva eficàcia, el PCP va aconseguir una posició predominant en els camps de la sanitat i l'agricultura.

El Front Popular per l'Alliberament de Palestina també treballava en aquests camps. El Front Democràtic per l'Alliberament de Palestina, famós per les seves organitzacions de dones, va establir una àmplia xarxa de centres d'atenció de dia en poblats i camps de refugiats. Aquestes ONG anteriors a Oslo no van ser mai entitats separades. Els projectes es cobrien a vegades amb personal el perfil del qual tenia més d'activistes polítics que de professionals, on la qualitat dels serveis podia decaure. També passava en algunes ocasions que els fons que s'havien recollit en funció d'un projecte es destinaven a cobrir les necessitats del moviment polític. Però les ONG d'aquella època tenien un avantatge singular: que els serveis que proporcionaven contribuïen a una finalitat comú. Els donants compartien així mateix, en general, aquesta afinitat. Ajudaven des del seu lloc, amb cura de no confondre recolzament amb interferència.

Les ONG després d'Oslo: els receptors

La Conferència [àrab-israelí] de Madrid [d'octubre-novembre de 1991], primer, i els acords d'Oslo [de 1993], després, van suposar una commoció per l'aparell que s'havia desenvolupat en dècades anteriors. Les organitzacions polítiques i les seves ONG havien advertit el seu paper com a constructores de la infraestructura d'un futur Estat palestí. Però Arafat les va apartar a un costat, escombrant el programa nacional que havia unit a milions de persones, i va escollir en el seu lloc arribar a un acord secret amb Israel. Amb l'excepció parcial de Hamas, l'estructura política es va enfonsar a l'interior dels Territoris Ocupats, tan ideològica com organitzativament. El programa palestí, que apel·lava a la creació d'un Estat dins de les fronteres de 1967 [Gaza i Cisjordània], així com el dret al retorn dels refugiats, de sobte es va veure mancat de defensors. Els dirigents de l'esquerra es quedaren muts.

A poc a poc, no obstant -entre el frenesí dels entusiastes d'Oslo i la paràlisi dels seus opositors- van ressorgir les més fortes i acumulades de les antigues ONG, i juntament amb elles en van aparèixer altres de noves a centenars. No acceptaven ordres de les organitzacions polítiques corresponents, com en els vells temps, sinó més aviat de nous caps: els països donants, el Banc Mundial i la CIA (mitjançant la seva agència local, la USAID -United States Agency for International Development-, l'agència nord-americana per a l'ajuda exterior al desenvolupament). I heus ací que entre els caps de les ONG aparegueren rostres familiars d'un context diferent: persones que, en el passat, havien estat dirigents estudiantils, dirigents de treballadors i de dones a escala nacional. A falta d'oportunitats professionals a l'AP, molts dels membres de la intel·ligència es van veure atrets per les ONG, que tenen un major potencial de feina per oferir. Els antics dirigents polítics es van trobar sense programa nacional i sense masses, però havent de preocupar-se del seu propi futur econòmic.

D'acord amb les estimacions més fiables de les que disposem, existeixen prop de 1.200 ONG palestines, sempre i quan n'inclouem a 500 que figuren com a institucions de caritat, antigues i ja assentades, i que mai es fonamentaren amb connexions polítiques. Les 700 restants són les que aquí ens interessen. Entre elles s'hi conta la nissaga desarrelada de les velles organitzacions polítiques, així com moltes altres que sorgiren del sòl importat d'Oslo. Si prenem l'estimació conservadora de que aquestes 700 donen feina a 15 persones per terme mitjà (sense contar als milers que treballen en ONG de serveis de salut, com l'Hospital Muqassad), arribem a la xifra de 10.500. És a dir que, com a mínim, aquesta és la xifra d'homes i dones que rep el seu salari de governs, organismes i agències estrangeres. Aquests salaris són més elevats que els del personal que treballa a les oficines de la AP, inclús en els serveis de seguretat. Hem realitzat un petit estudi informal entre treballadors de les ONG i pel que fa a administradors que tinguin responsabilitats, les xifres que trobem en diverses fonts varien entre 2.000 i 4.000 dòlars al mes (a Israel, on, per comparació, el salari mínim és de 800 dòlars al mes, això suposaria uns ingressos generosos per un treballador del sector privat). "En realitat -afirma Mamad Jaradat- el salari oficial és major del que sembla, perquè no inclou les prebendes, com costos de telèfon, assegurances de vida, pensions, manteniment del cotxe, costos administratius, dietes, i costos d'hostalatge. Sota la rúbrica d'hostalatge, per exemple, un conegut administrador d'una ONG de Ramalah convida ocasionalment a tot el seu personal al famós bufet d'esmorzar dels dissabtes a l'American Colony Hotel (5). Això ho vam saber gràcies a un dels treballadors de la organització que va marxar a causa de la corrupció. En contrast amb els salaris més alts, una secretària pot guanyar entre 300 i 400 dòlars al mes, prop d'una dècima part del que guanya el seu cap".

Els salaris normals dels treballadors del sector ascendeixen a una xifra entre 800 i 1.000 dòlars al mes, la qual cosa ve a ser uns 500 dòlars més del que guanya un treballador del sector públic de la AP. Un professor palestí, per exemple, guanya entre 400 i 600 dòlars.

Mustafa Barghouti dirigeix la Unió Palestina de Comitès d'Ajuda Mèdica (UPMRC, en anglès Union of Palestinian Medical Relief Committees, Ajuda Mèdica des d'ara). Relacionada en principi amb el PCP, va realitzar un treball mèdic pioner com a ONG als Territoris Ocupats. Avui en dia molts la consideren la major i més eficaç de les organitzacions de serveis de salut. En una entrevista telefònica amb Challenge, Barghouti va donar les següents xifres: el pressupost anual d'Ajuda Mèdica és de prop de 2,5 milions de dòlars. Manté 26 clíniques, que donen treball a un total de 200 persones (hi ha 1.800 voluntaris). El salari més elevat és de 2.000 dòlars al mes, el més baix, de 250, i el promig, de 800. Si acceptem la veracitat d'aquestes xifres, la simple aritmètica demostra que prop del 80% dels sous se'n va en salaris. Ajuda Mèdica ha de ser veritablement eficient! Donat lo reduït del sector privat als Territoris Ocupats, les ONG representen la comunitat natural a la que aspira tot llicenciat universitari. En els últims sis anys s'ha format una èlit que decideix sobre el destí de milions de dòlars. Aquesta comunitat sense dubte presta serveis a la població, amb freqüència d'un nivell superior que el de la AP. Els seus membres porten una vida relativament confortable. Tenint en compte la falta de projecte d'envergadura nacional, va en el seu propi interès preservar l'status quo. Això significa, davant de tot, satisfer les expectatives dels qui li donen de menjar.

Amb tot, l'imperi de les ONG té un sota ventre delicat. La seva organització depèn per complet del desig dels seus donants forans, les prioritats dels quals poden canviar d'un moment al següent. Jean-Christophe Gerard, que representa a Terre des Hommes als Territoris Ocupats i opera com a coordinador de la AIDA (Associació d'Agències de Desenvolupament Internacional) va posar el següent exemple:

“ECHO (el Fons d'Emergència de la Unió Europea) subvenciona a ONG europees. Farmacèutics Sense Fronteres (FSF) va rebre fons d'ECHO amb la finalitat de subministrar gratuïtament medicaments a centenars de clíniques, les quals es van adquirir a productors locals. Això va funcionar sense gaires problemes. La producció era local, però FSF s'assegurava que s'ajustés a la seva normativa, i de tot això se'n beneficiava la gent més desfavorida. Ara, de sobre, ECHO ha decidit, d'un dia per l'altre, no concedir més fons a FSF. El problema és que la majoria de les petites clíniques de les ONG, prop d'un 90%, no havia inclòs cap partida per a medicines al seu pressupost, tenint en compte que comptaven amb seguir rebent-les gratuïtament mitjançant FSF. Ja es pot imaginar el que els succeirà a aquestes clíniques en els propers sis mesos! El Fons d'Emergència ha aconseguit crear una emergència de veritat!

Què és el que havia succeït en aquest cas? Doncs que ECHO havia declarat que ja no considerava prioritat les medicines. De cop resultava que els beduïns i l'aigua tenien més importància. De forma semblant, la discapacitat va deixar de constituir una prioritat, tret pels discapacitats, clar. Pel que fa als nord-americans, les seves ONG donants canvien de política cada any. CARE i Save the Children han de seguir les directives d'USAID, el procedir del qual resulta erràtic”.

Els donants després d'Oslo

Parlar de les ONG després d'Oslo és parlar dels donants, amb particular atenció a

USAID. I la naturalesa dels donants també ha canviat des d'Oslo. Seria injust, no obstant, ficar-los a tots al mateix sac. Molts donants, sobretot els més antics, segueixen dedicant-se plena i simplement al seu treball. Vegin-se de nou les declaracions de Jaradat: "Hi ha bons i dolents donants. Els bons són els que recolzen una causa, una fita. Persisteixen en la seva tasca perquè de veritat estan interessats i d'aquests n'hi ha molt pocs. Entre ells inclouria definitivament a les organitzacions de solidaritat i a les esglésies. Uns quants milers de dòlars enviats per ells són per mi més importants que centenars de milers de les agències amb la mentalitat nord-americana (siguin o no nord-americanes), perquè almenys treballa amb gent que comprèn i valora el meu treball i viceversa. La majoria d'aquests donants no estan bloquejats per Oslo. Tenen una visió clara i no dubten en continuar el seu programa tot i que se sentin pressionats".

En general, però, el caràcter dels donants, com deia, ha canviat des d'Oslo. Allí on l'ordre del dia solia dictar-lo les necessitats populars -la necessitat d'una clínica o d'un centre d'atenció de dia, la necessitat d'una cooperativa o d'alguna altra forma d'habilitació- la majoria de les aportacions avui en dia provenen del resultat de decisions polítiques de governs, d'agències estrangeres i de la UE. Els diners arriben en remeses d'almenys 150.000 dòlars per projecte. La punta de llança d'aquest canvi es va xifrar a la USAID, que va fer la seva aparició a l'escenari palestí al 1994. Es dóna per fet a tot el Tercer Món que la USAID és el braç humanitari de l'Agència Central d'Intel·ligència, la CIA.

Encara no s'havia assecat la tinta dels acords d'Oslo quan Estats Units va anunciar una aportació de 500 milions de dòlars, que havien de distribuir-se als Territoris Ocupats en un període de cinc anys (6). A l'agost de 1994 se li va encarregar a la USAID atorgar 375 milions de dòlars d'aquests diners (la resta l'havia aportat la OPIC, Overseas Private Investment Corporation). D'acord amb la seva pàgina web de 1996, la missió destacada a Gaza i Cisjordània de la USAID va dissenyar una estratègia a cinc anys de democràcia i governació "per promoure l'expansió d'una societat palestina estable i democràtica". Més endavant, s'aprecia en el document de quina manera la CIA planeja utilitzar a les ONG, a les que presta el seu recolzament amb la finalitat d'infiltrar-se en el procés de presa de decisions de la AP: "La USAID i els seus socis han compromès a la AP en la necessitat d'una llei d'ONG que permeti a les ONG palestines i a altres organitzacions de la societat civil desenvolupar un paper actiu en el procés de presa de decisions (...). Una sèrie d'organitzacions de la societat civil, entre les que s'hi contenen diverses que reben subvencions de la USAID, pressionaren amb èxit al Consell Legislatiu Palestí per introduir canvis a l'esborrany de llei sobre ONG que recolzessin canvis favorables al funcionament de les ONG".

Si la USAID s'hagués guanyat una reputació universal com la de, diguem, Amnistia Internacional, qui s'escandalitzaria? Però, per desgràcia, no és aquest el cas. Per una part, els nord-americans han demostrat un notable interès en el Consell Legislatiu Palestí (CLP), el mateix que a les ONG. D'altra, com a resultat de les negociacions de Wye Plantation, la CIA avui treballa colze a colze amb tot l'aparell de seguretat de la AP. Al dependre per complet dels nord-americans, sembla com si Arafat els deixés entrar a la vegada per la porta principal i la de servei.

Abans d'Oslo, nombrar a la USAID era evocar un espantall en cercles palestins. Qualsevol diner que pogués vincular-se a la CIA era tabú. Avui, en canvi, en una atmosfera de derrotisme i falta d'objectius, no existeixen zones prohibides. No fa falta res més que situar el projecte sota la rúbrica de societat civil, democràcia, projectes conjunts o llavors d'ela pau i aconseguir un milió de dòlars. Vegem el que diu Jaradat: "Als anomenats 'projectes conjunts' -joint ventures- s'hi pot trobar, diríem, a una dotzena de

palestins i a un o dos israelians de regal. I què fan aquí els israelians, em pregunto jo? Abans d'Oslo teníem cooperació de veritat i els participants israelians treballaven solidàriament amb nosaltres. Avui en dia no es tracta de solidaritat, sinó de normalització: d'imposar-nos l'acord d'Oslo i dir que tot va bé. Bé els bantustans (7). Bé els tancaments [militars dels Territoris], bé les autopistes de circumval·lació, bé els assentaments”.

El terme societat civil acompanya a USAID com la ovella al pastor. Aquest terme amorf, ubic, aparentment innocu, sembla posar les coses en perspectiva, quan la seva veritable funció consisteix en desenfocar-les. “En general, -escriu Ahmad Nimer (8)- la societat civil s'entén com aquesta part de la societat que es troba entre l'Estat i l'individu. S'ha utilitzat per comprendre a una gran varietat d'institucions com sindicats, grups juvenils, organitzacions de dones, formacions educatives i religioses, clubs de negocis i inclús d'esports (...). Els qui es mostren crítics argumenten que la societat civil està plena de contradiccions de classe, i que la democràcia no pot separar-se de la classe que mantingui el poder de l'Estat (...). L'enfocament de la societat civil ignora la realitat de les societats dividides en classes. Obscureix la naturalesa real de la democràcia i tracta com un conjunt de drets socials i polítics de principi, sense relació amb la classe”. “Moltes d'aquestes [ONG] advoquen per l'enfortiment de la democràcia i la construcció d'una societat civil”, continua Nimer, però a la pràctica això ha portat a la despolització de la societat palestina, substituint el paper de la lluita popular per organismes professionals que tracten d'aconseguir fons per efectuar tallers i portar a terme cursos i conferències de formació, d'advocar més que de mobilitzar”. El concepte de societat civil nodreix la il·lusió de que les iniciatives individuals determinen la realitat. De fet, les coses discorren d'acord amb programes ideològics recolzats per la força armada, amb el lliure mercat (EUA) o el sionisme (Israel), o la mera perpetuació d'una èlit governant (la AP). Amb la societat civil, sols les masses palestines manquen de programa.

Dels 193 milions que USAID va aportar als Territoris Ocupats entre 1996 i 1998, en va atorgar 27 milions (el 14%) a governació. Aquesta categoria, com sabem gràcies a la pàgina web de l'agència, inclou “reunions en ajuntaments, sessions d'educació cívica, fòrums oberts per difondre i analitzar projectes de llei (...). Alguns programes proporcionen subvencions per a diferents tipus d'activitats de formació, com formació de dones dirigents de comunitats de base i formació intensiva de dirigents de la societat civil (...)” Qui són tots aquests dirigents potencials?: les mestresses de casa?, els camperols?, els treballadors no qualificats? Rarament. Són els membres de les ONG. Ens trobem davant d'una espècie d'activitat incestuosa entre ONG: “Tu vens al meu taller, i jo aniré al teu. I no t'oblidis de la càmera”. I per què serveixen els tallers? Per formar-se mútuament sobre com concentrar-se en certa classe d'assumptes a expenses d'altres (les diferències de classes) que podrien pertorbar l'ordre existent. Estem davant d'un d'aquests casos en els que EUA promou per dalt la democràcia de vella empunyadura, mentre per sota, al soterrani, amb tacte, la CIA ajuda a Arafat a escanyar per suprimir a la oposició.

Tornant als 193 milions que USAID va aportar entre 1996 i 1998: 116 milions van anar a projectes per a la millora del subministrament d'aigua. A primera vista, sembla digne d'elogi. L'escassetat dels palestins és desesperant en aquest terreny. Però la seva situació experimentaria un enorme progrés si Israel no es quedés amb l'aigua que els pertany (9). El cert és que Israel està desesperat per aconseguir aigua, tot i que el seu consum per capita és major que el dels palestins dels Territoris Ocupats. En aquesta regió, amb freqüència, els motius nefands s'emboiquen en bones causes. El cas de l'aigua sembla ser un altre exemple més: estan els nord-americans realitzant aquests reemborsaments, destinats a millorar l'abastiment palestí, amb la finalitat d'alleugerir la pressió exercida sobre Israel perquè faci concessions?

Existeix, per suposat, una tremenda diferència entre els països europeus donants i la USAID. Els primers exerceixen un cert grau d'autoconstricció en la imposició de les prioritats. Últimament, però, han decaïgut les seves aportacions. La UE tampoc dispensa diners en la proporció o amb la freqüència amb que solia fer-ho. Estats Units, mentrestant, s'ha esforçat per transformar les zones de la AP en zones d'influència pròpia. USAID escull als seus socis col·laboradors cautelosament, la qual cosa s'ajusta a la seva finalitat. Les necessitats de la població -tren en el dubtós cas de l'aigua- no troben expressió en els documents orientatius de l'agència. El seu vocabulari està fet del típic ketchup del règim de plàstic nord-americà. El compromís de l'agència està vinculat a l'acord d'Oslo i els megadòlars tenen una única finalitat: fer que Oslo funcioni (10).

La doble estratègia d'USAID

Tot i la seva importància, per a USAID les ONG resulten secundàries per les seves altres preocupacions, a saber, l'expansió del lliure comerç i del sector privat. Però quan investiguem més profundament en el que poden voler de les ONG, trobem una curiosa doble estratègia. Per una banda, l'agència els demana que cooperin amb la AP. A la pràctica, per altra banda, l'agència singularitza i cultiva a aquelles ONG que estan directament relacionades amb ella, com si estigués interessada en desenvolupar una autoritat governant separada i paral·lela. La següent descripció l'escoltem dels llavis d'un alt representant d'una gran ONG europea present als Territoris Ocupats:

“Heus ací un exemple que mostra com actua USAID amb la finalitat de desfer una institució governamental d'atenció sanitària actualment operativa. En moltes zones remotes, les dones pareixen sense arribar a veure mai a un ginecòleg. Per tant, Metges Sense Fronteres ha estat treballant en un hospital de la AP a Hebron, formant a treballadores d'atenció sanitària primària. Aprenen a detectar problemes potencials i quan es dona el cas envien a les dones a una clínica d'alt risc a Hebron. S'ha de reconèixer que no és eficient al 100%, i que no paguem el suficient als treballadors, tot i que últimament una altra ONG ha invertit fons en renovar aquesta clínica de la AP. I hem escoltat que ara USAID pretén donar milions de dòlars per a atenció prenatal a la People's Friend Society i a Ajuda Mèdica. Comprenghi's bé: l'atenció sanitària de les ONG és cara; la gent ha de pagar. De forma que mentre USAID predica en contra de la duplictat d'esforços, l'efecte d'aquesta subvenció consistirà en trencar el sector de l'atenció sanitària de la AP. En dos o tres anys hi haurà dos sistemes paral·lels: el sistema de la AP, d'escassa qualitat, per aquells que no puguin permetre's pagar i el sistema de les ONG, amb una infraestructura més avançada i costosa. No sé què és el que tracten de fer. És que el seu objectiu consisteix en crear, a llarg termini, el sector privat? És cosa sabuda, a més, que la gent que treballa al camp prenatal acaba per influir en les dones en allò referent al control de natalitat, i ja sabem com li preocupa a Israel l'augment natural de la població dels Territoris Ocupats”. (11)

Després de conèixer això dit per aquest representant europeu, vaig preguntar a Mustafa Barghouti, cap d'Ajuda Mèdica, si la seva organització intentava aconseguir el recolzament d'USAID. “Hem pres la decisió de treballar sols amb ONG” va contestar (USAID no és una ONG, sinó una agència governamental). Vaig apuntar que moltes ONG aconseguixen els seus fons principalment d'USAID. Barghouti va confirmar que Ajuda Mèdica està en negociacions amb CARE. Aquesta ONG, que participà en la recent trobada de Tel Aviv, rep bona part dels seus fons d'USAID.

El representant europeu que s'havia referit a l'atenció prenatal continuava manifestant el següent: “Porto fent treball de desenvolupament durant quasi dues dècades, i he de dir amb pena que les ONG s'estan convertint en socis del sistema global. Fa quinze anys tenien coneixements de sobres com per mantenir-se lluny de l'escena política oficial. Ajudaven a la gent sense que ningú se n'adonés. Avui en dia, quan s'escolten les notícies, s'escolta a totes hores el terme ONG. Els nord-americans solien dir: 'Enviem als marines!' Avui bé podrien dir: 'Enviem a les ONG!' Aconsegueixen el que EUA desitja abans d'enviar els marines, i per quan desembarquen els exèrcits, allí estan les ONG per proporcionar-lis informació”.

Washington és perfectament conscient de la debilitat de la AP. Com en molts llocs del Tercer Món, està tractant de cultivar i corrompre a un estrat social que es mostri disposat, sempre i quan arribi el moment, a substituir el govern existent. La comunitat de les ONG ha arribat a un punt decisiu: ha de decidir què posarà en pràctica, l'agenda nord-americana o el programa del poble palestí. Pel que fa al xaiet de la societat civil, faran bé les ONG en recordar, al enfrontar-se a aquesta decisió, que no hi havia res incivil en la societat palestina que durant tres anys lleonins va sostenir la Intifada. La solidaritat mútua i la organització comunitària van proporcionar un model de societat civil com rares vegades he vist. Tota una població es va organitzar entorn a una sola visió, que van portar a la pràctica les ONG d'antuvi. Però evitem la confusió: primer va ser la gallina (els partits polítics) i després l'ou (les ONG)! En aquells gloriosos dies, les forces que impulsaven a les ONG constituïen la visió nacional, els partits i els seus programes, i no el diner! (12).

La pressió de la AP sobre les ONG

La AP no es mostra cega al fet de que USAID festeja a les ONG. També es mostra preocupada pel fet de que aquestes últimes, amb les seves connexions a l'estranger, representen un grup de pressió potencialment poderós. Fins ara, els conflictes ocasionals entre la comunitat de les ONG i l'Autoritat han estat al límit de la guerra oberta. De cada bàndol s'intenten mantenir les distàncies, com porcespins que ballessin un tango. En els últims anys, la comunitat de les ONG ha estat en contacte intensiu amb el Consell Legislatiu Palestí (CLP) en allò relatiu a la formulació de la Llei d'ONG que es va iniciar, volem recordar, a instàncies de la USAID. Es tracta de la llei que, com mencionàvem abans, permetria a les ONG “desenvolupar un paper actiu en el procés de presa de decisions”. Reglamentaria també la seva inscripció i els seus camps de responsabilitat.

Arafat no es quedaria creuat de braços mentre la USAID feia la seva entrada per la porta principal. Desitjava que les ONG s'inscrivessin al ministeri de l'Interior (com sol ser norma a la major part del món). Les ONG s'hi han resistit, ja que Interior està directament connectat a Arafat i al seu braç de seguretat. Haurien preferit el ministeri de Justícia. El debat va continuar durant mesos, fins que finalment Arafat es va sortir amb la seva. Jo mateixa vaig preguntar a Bassam Eid, del Grup Palestí d'Observació de Drets Humans (Palestinian Human Rights Monitoring Groups) per la qüestió de la inscripció. Em va contestar que no importava veritablement on es posés a les ONG. Arafat té influència en tots els departaments. “Des del meu punt de vista, no m'importaria inscriure-les al ministeri d'Agricultura, perquè això no suposaria cap diferència”. Muhammad Jaradat hi coincideix: “És una diferència purament cosmètica. Fins i tot quan les ONG poguessin obrar al seu gust i inscriure's al Ministeri de Justícia, també necessitarien un certificat de bona conducta d'Interior, a saber, de l'aparell de seguretat”.

Resulta curiós que les ONG intentessin agrupar-se sota les ales del ministeri de Justícia al tractar d'eludir a Arafat. La seva interferència aquí és penetrant i vociferant. Les decisions dels tribunals s'apliquen o no depenent del seu desig. Vàries ONG que treballen en drets humans porten criticant un llarg temps a la AP sobre aquesta qüestió, i la UNESCO recentment va treure un informe en el que adopta els seus punts de vista. Precisament el ministre de Justícia de la AP va contraatacar acusant de corrupció a les ONG. Aquestes tensions han portat al règim d'Arafat a establir un nou ministeri d'Assumptes d'ONG de la AP (Ministry of NGO Affairs, MONGO), encapçalat per l'arquitecte d'Oslo Hassan Asfour. En un recent encontre amb representants de la AIDA, entre els que s'hi trobava Jean-Christophe Gerard, de Terre des Hommes, Asfour va afirmar que el treball de les ONG era benvingut, però els va aconsellar “no barrejar-se en política”.

Jutjant pels precedents de Vietnam i Ruanda, Gerard apunta que és probable que el que resulti del nou ministeri sigui una retallada dels pressupostos de les ONG. La AP aquí s'ha vist influenciada per una disputa ja llarga produïda a Egipte entre el govern i les ONG: “A Egipte s'exigeix que tot el diner que arribi al país ha de ser primer aprovat pel govern. Si aquest serà el cas, aleshores les ONG perdran la seva independència. Es trobaran amb un tipus de control financer que vindrà a ser equivalent al control polític. El govern decidirà quines ONG reben diners i quines no”.

Al començament d'aquest article, hem rastrejat una seqüència cronològica: es van firmar els acords d'Oslo, es van enfonsar els partits polítics als Territoris Ocupats i molts dels potencials opositors al procés trobaren treball a les ONG, on, al dependre de donants exteriors, van quedar políticament neutralitzats. En absència de partits d'oposició, les ONG manquen de baluards que les protegeixin d'Arafat. El poble palestí s'haurà de preguntar un dia si, tot i totes les seves bones obres, les ONG no hauran resultat finalment perjudicials.

Avui, quan la oposició palestina ha estat reduïda a escombraries, i les escombraries les han absorbit tan la AP com les ONG, aquestes últimes no passen de ser una aspirina, quan el que la gent necessita és un trasplantament de cor! Necessita un cor nou que doni respostes als treballadors sense feina tancats als bantustans, als grangers les terres dels quals han estat ocupades, als refugiats que necessiten tornar a casa. Aquest és l'ordre del dia: aixecar la oposició a la AP! I les ONG? Quin és el seu paper? En tenen algun? Ha arribat l'hora d'analitzar-lo a fons.